

Mi, narod...
PROJEKAT GRAĐANIN

Priručnik za nastavnike

“Mi, narod...”
PROJEKAT GRAĐANIN
(PRIRUČNIK ZA NASTAVNIKE)

PODGORICA
2002.

Pokrovitelji:
Ambasada SAD u Beogradu - Public Diplomacy Section Podgorica
Institut za otvoreno društvo - Crna Gora

“Mi, narod...Projekat građanin”
- Priručnik za nastavnike -

Priredio:
Prof. dr Radovan Radonjić

U izradi ovog priručnika korišćeni su materijali američkog Centra za građansko obrazovanje i
Centra za građansko obrazovanje Bosne i Hercegovine.

Project Citizen
Center for Civic Education
5146 Douglas Fir Road
Calabasas, CA 91302-1467
Telephone: (818) 591-9332
Fax: (818) 591-9330
E-mail: triehard@ civiced. org

Zadržavamo autorska prava. Tekst je namijenjen pilot projektu “Mi, narod...Projekat građanin”, koji se realizuje u crnogorskim osnovnim školama (VIII razred), tokom 2002. godine. Za svako drugo korišćenje teksta potrebna je prethodna pismena saglasnost vlasnika autorskih prava.

SADRŽAJ:

I KAKO REALIZOVATI PROGRAM	5
1. PRISTUP PROBLEMU (OPŠTA UPUTSTVA).....	7
2. POMOĆ UČENICIMA DA SHVATE POJAM "MJERA JAVNE POLITIKE"	10
3. POMOĆ UČENICIMA U IZRADI PORTFOLIJA	11
Prvi korak: IDENTIFIKACIJA PROBLEMA JAVNE POLITIKE U VAŠOJ ZAJEDNICI	12
Drugi korak: IZBOR PROBLEMA KOJI ĆETE RAZMATRATI U ODJELJENJU.....	13
Treći korak: PRIKUPLJANJE INFORMACIJA O PROBLEMU KOJI ĆE VAŠE ODJELJENJE RAZMATRATI	14
Četvrti korak: IZRADA ODJELJENSKOG PORTFOLIJA	15
Peti korak: PREZENTACIJA PORTFOLIJA	16
Šesti korak: OSVRT NA UČINJENO	17
II DODACI (PRILOZI)	19
A. UPUTSTVO ZA VOLONTERE.....	21
B. KRITERIJUMI ZA PORTFOLIO.....	22
C. LISTA ZA OCJENU PORTFOLIJA (Prvi dio).....	23
C. LISTA ZA OCJENJIVANJE PORTFOLIJA (Drugi dio).....	24
C. LISTA ZA OCJENU PORTFOLIJA (Treći dio)	25
C. LISTA ZA OCJENU PORTFOLIJA (Četvrti dio).....	26
C. LISTA ZA OCJENU CJELOKUPNOG PORTFOLIJA	27
D. PRAVILA ZA OCJENU USMENE PREZENTACIJE	28
E. LISTA ZA OCJENU USMENE PREZENTACIJE (Prva grupa)	29
E. LISTA ZA OCJENU USMENE PREZENTACIJE (Druga grupa).....	30
E. LISTA ZA OCJENU USMENE PREZENTACIJE (Treća grupa).....	31
E. LISTA ZA OCJENU USMENE PREZENTACIJE (Četvrta grupa).....	32
E. LISTA ZA OCJENU CJELOKUPNE USMENE PREZENTACIJE	33
F. UPUTSTVO ZA ODRŽAVANJE TAKMIČENJA	34
G. UPUTSTVO ZA SUDIJE (Pano i dokumentacija).....	36
H. UPUTSTVO ZA SUDIJE (Usmena prezentacija)	38
I. OBRAZAC ZA OCJENU ZA NASTAVNIKE.....	41
J. OBRAZAC ZA OCJENU ZA UČENIKE	43
K. OBRASCI ZA UČENIKE	44

I
KAKO REALIZOVATI PROGRAM

1. PRISTUP PROBLEMU (OPŠTA UPUTSTVA)

Pravo na sudjelovanje u vlasti, radi zaštite ličnih prava i ostvarivanja zajedničkog dobra, donosi i izvjesne odgovornosti. Neke od tih odgovornosti su sticanje znanja i sposobnosti za sudjelovanje u vlasti, i spremnosti da se traži i obezbjeđuje sloboda i pravda za sve ljude.

Projekat "Mi, narod..." upoznaje učenike s metodama i postupcima koji se koriste u političkim procesima. Cilj programa je da se kod učenika razvije uvjerenja o neophodnosti aktivnog sudjelovanja građana u vlasti, putem:

- razvijanja svijesti o značaju sudjelovanja građana u vlasti,
- sticanja znanja i sposobnosti za lično uspješno sudjelovanje,
- sticanja praktičnih iskustava u ocjenjivanju valjanosti sudjelovanja.

Program, dakle, treba da doprinese da učenici steknu odgovarajuća znanja i sposobnosti za sudjelovanje, te da dopune svoja razumijevanja načina na koje ljudi svoju zajednicu mogu da učine boljom.

1. Pripremanje odjeljenja za čas

U pripremi učenika za sudjelovanje treba koristiti sljedeći postupak:

- Pripremu treba početi tako što će učenici prvo pročitati Uvod, na str. 5-6 Priručnika za učenike, a zatim razgovarati o njemu.
- Treba definisati pojam "mjera javne politike".

Ovaj program je usmjeren na to: a) da se razvije (odredi, definiše) mjera javne politike koja će se baviti nekim problemom u određenoj zajednici; b) da se ta mjera javne politike predloži odgovarajućoj instituciji vlasti. Stoga je veoma važno da učenici razumiju pojam "mjera javne politike".

U ovom tekstu, pod pojmom "mjera javne politike" podrazumijeva se unaprijed dogovoren način na koji državna ili lokalna vlast ispunjava svoje obaveze u zaštiti prava pojedinaca i ostvarivanju dobrobiti svih ljudi.

Pošto je jedan od temeljnih ciljeva ovog programa da se učenicima pomogne da nauče kako da sudjeluju u vlasti, pažnju učenika treba usmjeriti ka problemima koji su im bliski, ili ih se i lično tiču, i kojima se bavi vlast u njihovim sredinama. Isto tako konkretni, treba da budu i učenički prijedlozi mjera javne politike, koju će vlast implementirati. Poželjno je da mjera javne politike, koju učenici predlože, sadrži i preporuku po pitanju podjele odgovornosti među ljudima u zajednici.

- Treba objasniti proces kreiranja mjera javne politike.

Neophodno je da učenici razumiju da centralnu ulogu u formulisanju mjera javne politike ima vlast (u Republici i na lokalnim nivoima), koja to čini u formi zakona (donosi ih Skupština Crne Gore), odnosno u formi pravila i propisa (donosi ih izvršna vlast radi primjene i realizacije zakona). Jednako je važno da učenici znaju i to da centralna uloga vlasti u kreiranju javne politike, ne isključuje potrebu sudjelovanja građana u vlasti. Na primjer, donošenje odluka na demokratski način, podrazumijeva i saglasnost građana i njihovo sudjelovanje u vlasti.

Kreiranje mjera javne politike počinje u trenutku kada ljudi primijete da u zajednici postoji problem. Na postojanje takvog problema ljudi mogu da ukažu kroz medije, putem masovnih skupova, preko političara ili institucija vlasti. Nakon toga, ljudi formulišu ideje o tome koji je najbolji način da se odnosni problem riješi. Tokom ovog procesa moguća su neslaganja o tome što treba konkretno učiniti, kojim redom i ko to da učini, te se daju i alternativni prijedlozi. Cijeli proces podrazumijeva prikupljanje i analiziranje podataka, procjenu posljedica alternativnih rješenja i dobijanje podrške za prijedloge. Kada se ljudi o svemu tome slože, preostaje im da uvjere vlast u valjanost svog prijedloga. Kada je mjera javne politike usvojena, treba je realizovati.

Učenicima, takođe, treba objasniti na koje sve načine građani mogu da se uključe u proces kreiranja mjera javne politike. Važno je da znaju da se građani u taj proces mogu uključiti tako što će prisustvovati javnim sastancima, slati pisma ili se telefonom obraćati svojim predstavnicima (odbornicima, poslanicima) i novinskim agencijama, pisati peticije, učestvovati u demonstracijama, sudjelovati u javnim raspravama i na mnoge druge načine.

2. Pregled instruktivnog dijela programa i takmičenja.

Pogledati, zajedno sa učenicima, informacije navedene u Uvodu Priručnika za učenike. Tamo su naznačeni zadaci koje učenici treba da izvrše u sklopu njihovog projekta.

U slučaju takmičenja, učenicima treba objasniti da im je korisnije da nauče ono što je bitno za proces kreiranja mjera javne politike, nego da pobijede. Znanje i sposobnost koje tako steknu, trajni su i važniji od privremenog zadovoljstva zbog pobjede na takmičenju.

3. Saradnja sa volonterima

Volonteri se nazivaju odrasli učesnici u realizaciji Projekta. To mogu biti drugi nastavnici u školi, roditelji učenika, stariji građani, stručnjaci i drugi građani koji su spremni da pomognu. Njih treba zamoliti da dobrovoljno pomognu učenicima u stvaranja njihovog portfolija. Volonteri treba da imaju stalnu vezu s učenicima, kako bi mogli da im pomognu u svakoj fazi ostvarivanja programa.

Volonteri pomažu učenicima da razumiju korake koje treba da preduzmu prilikom izrade portfolija. Naročito je važno da im pomognu da razumiju *kriterijume za portfolio*, koji se nalazi na str. 22.

Volonteri ne treba da pomažu učenicima tako što će:

- pisati za njih materijale za portfolio;
- izrađivati ilustracije;
- birati materijal za portfolio.

Volonteri treba da pomažu učenicima u prikupljanju informacija, pripremi prezentacije i pripremi osvrta na učinjeno.

U prikupljanju informacija, volonteri pomažu učenicima:

- da pronađu informacije u biblioteci;
- da koriste telefonske imenike kako bi pronašli adrese institucija vlasti i privatnih organizacija koje bi mogle da pruže informaciju o problemima koje odjeljenje razmatra;
- da koriste računare i elektronske mreže informacija (npr. Internet), na kojima se mogu pronaći informacije o problemu koji se razmatra;

- da kontaktiraju osobe u svojoj zajednici koje bi mogle biti dobri izvori informacija o problemu koji odjeljenje razmatra;
- da pismeno traže informacije od pojedinih osoba ili institucija;
- da telefonski ili lično pripreme intervju sa osobama koje mogu služiti kao izvori informacija;
- da dođu do mjesta gdje je zakazan intervju, ili drugih mjesta gdje bi mogli pronaći informacije.

Volonteri ne treba da prikupljaju informacije za učenike, tako što će:

- pisati pisma ili telefonirati umjesto njih;
- baviti se istraživanjem kojim učenici treba da se bave.

U pripremi prezentacije, volonteri treba da pomognu učenicima:

- da se pripreme za usmenu prezentaciju portfolija;
- da organizuju javnu prezentaciju u svojoj zajednici.

Volonteri ne treba da umjesto učenika pripremaju prezentaciju.

U pripremi osvrta na učinjeno, volonteri pomažu učenicima da pripreme pismene izjave o tome što su naučili kroz sudjelovanje u ovom Projektu, na koje su probleme naišli i što bi uradili drugačije kad bi pripremali drugi portfolio.

4. Održavanje takmičenja.

Uputstva za održavanje takmičenja nalaze se u prilogu "F".

5. Ocjena portfolija ili suđenje na takmičenju.

Bodovne liste koje se koriste pri ocjeni portfolija, odnosno pri suđenju na takmičenjima, nalaze se u prilogu "C".

Bodovne liste koje se koriste pri ocjeni usmene prezentacije, odnosno za suđenje na takmičenjima, nalaze se u prilogu "E". Nastavnici treba da koriste ove bodovne liste kao pomoćna sredstva za ocjenu prezentacije učenika, bez obzira na to da li učenici učestvuju na takmičenju ili ne.

2. POMOĆ UČENICIMA DA SHVATE POJAM "MJERA JAVNE POLITIKE"

Veoma je važno da učenici što prije i jasno shvate pojam "mjera javne politike". Da biste im u tome pomogli, primijenite sljedeći postupak:

- Razgovarajte s učenicima o pojmu javne politike. Radi podsticanja učenika na razmišljanje, možete formirati parove. Njihove prve iskaze i odgovore zapišite na tabli ili na papiru, te ih koristite u daljem radu.
- Podijelite odjeljenje na grupe od 4 do 6 učenika. Svakoj grupi dajte novine ili neki drugi odgovarajući izvor informacija. Zadatak svake grupe je da iz tih izvora informacija odabere nekoliko primjera mjera javne politike. Odabrani primjeri treba da budu iz raznih oblasti (spoljna politika, finansije, privreda, kultura, sport i tako dalje).
- Predstavnici grupa cijelom odjeljenju prezentuju samo po jedan odabrani primjer javne politike. Predstavnici grupa ne mogu prezentovati primjere iz iste oblasti.
- Nakon prezentovanja primjera javne politike, grupama treba dati određeno vrijeme da same napišu definiciju javne politike i da ovu prezentuju razredu. Nastavnik treba da na tabli napiše tremine koji se pojavljuju u više definicija.
- Koristeći se zajedničkim terminima i primjerima iz novina, učenici razvijaju zajedničku definiciju javne politike.
- Nastavnik potom upoznaje učenike sa nekoliko definicija javne politike iz različitih izvora. Na primjer: Javna politika je "zbir aktivnosti vlade, direktnim sudjelovanjem ili preko predstavnika koji imaju uticaja na život građana" (Peters). Ili, javna politika je "kombinacija osnovnih odluka, obaveza i akcija koje proizilaze iz angažovanja onih koji zahtijevaju promjene, onih koji donose odluke i onih na koje politika utiče" (Gerston).
- Neka učenici uporede svoju definiciju sa navedenim definicijama. Dozvolite im da koriguju svoju definiciju.

Moguća pitanja za učenike:

1. Da li se vaše razumijevanje javne politike promijenilo kao rezultat ove vježbe?
2. Ko ima odgovornost za kreiranje mjera javne politike?
3. Kako se mjere javne politike mogu mijenjati?
4. Što ste naučili o značaju javne politike?

3. POMOĆ UČENICIMA U IZRADI PORTFOLIJA

Što je portfolio?

Portfolio je cjelishodna, cjelovita zbirka učeničkih radova odabranih prema određenim uputstvima. Ova uputstva zavise od predmeta (ili discipline) i svrhe portfolija. Portfolio se sastoji iz dva dijela: panoa i dokumentacije.

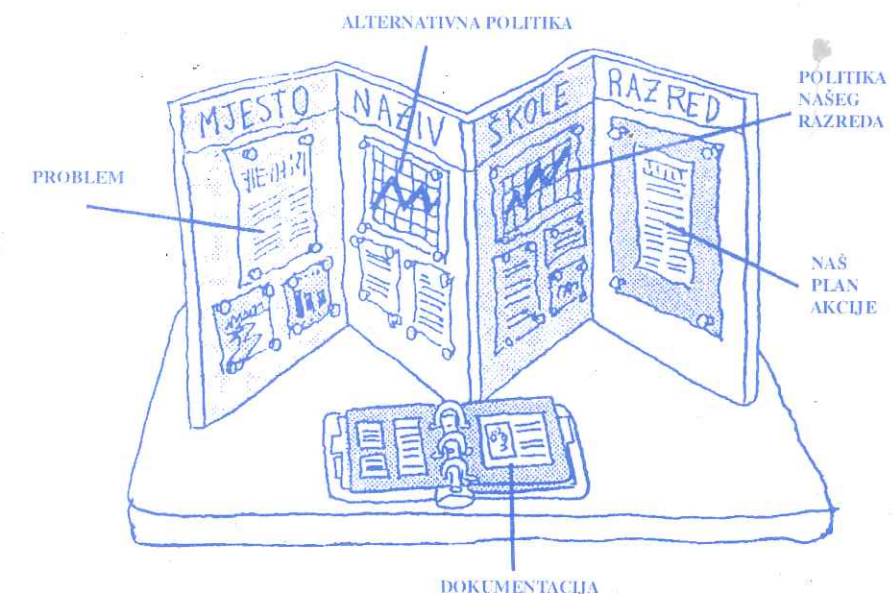
Portfolio obično predstavlja odabrane radove jednog učenika. U projektu "Mi, narod...Projekat građanin", portfolio je zbirka odabranih radova cijelog odjeljenja koji se angažovao na izradi prijedloga mjera javne politike kao rješenja određenog problema u društvu.

Pri procjeni portfolija, posebnu pažnju treba obratiti na pojam "odabrani materijal". On znači da pano i dokumentacija ne treba da sadrže sve ono što su učenici saznali o svojoj temi. Pano i dokumentacija treba da sadrže odabrane materijale, tj. materijale koji na najbolji način prikazuju napore učenika da ispune svoje zadatke i njihovu procjenu koji su materijali najvažniji.

Za ocjenu portfolija nije važno koji je problem odabran. Ocjena portfolija treba da zavisi: a) od kvaliteta prikupljanja, odabira i procjene vrijednosti informacija o problemu; b) od kvaliteta istraživanja i razvoja predložene mjere javne politike; c) od plana akcije za sprovođenje mjere javne politike.

Kako pomoći učenicima da izrade portfolio?

Pomozite učenicima da razumiju postupak pripreme i izrade portfolija tako što ćete koristiti naše savjete. Oni su dati u okviru predviđenih "šest koraka" (faza), koje treba sukcesivno sprovesti. Ukoliko smatrate da će to učenicima koristiti, neke od ovih "koraka" (faza) možete izmijeniti.

Prvi korak: IDENTIFIKACIJA PROBLEMA JAVNE POLITIKE U VAŠOJ ZAJEDNICI

1. Razgovarajte sa učenicima o ciljevima ovog koraka

Ciljevi prvog koraka su:

- da učenici postanu svjesni onoga što već znaju o problemima u njihovoj zajednici;
- da razgovaraju o tim problemima sa svojim roditeljima, susjedima ili drugim članovima zajednice, kako bi saznali što oni znaju i misle o tim problemima;
- da prikupe dovoljno informacija, da bi mogli da odaberu problem za koji većina u razredu smatra da ga treba proučavati.

U Priručniku za učenike, na str. 7-8, nalazi se popis problema koji su zajednički u većini zajednica. Popis je namijenjen da skrene pažnju učenika na ovaj zadatak.

Objasnite učenicima da ne moraju proučavati samo probleme navedene u ovom popisu, nego da mogu da odaberu i neki problem koji je prisutan u njihovoj zajednici, a smatraju ga značajnim. Važno je da to bude problem za koji mogu da predlože razumne i praktične mjere javne politike.

2. Razgovarajte o onome što učenici znaju o problemima u svojoj sredini

Započnite razgovor o onome što učenici već znaju o problemima navedenim u njihovom tekstu.

Zatim podijelite odjeljenje na grupe od dva do tri učenika, kako bi uradili zadatke, naznačene na str. 9 Priručnika za učenike.

Kad završe, neka učenici izlože svoje odgovore čitavom odjeljenju i razgovaraju o njima.

3. Domaći zadatak

Zadajte učenicima domaće zadatke, koji se nalaze na str. 9 Priručnika za učenike.

Učenike možete podijeliti u grupe i svakoj grupi, zavisno od njenog interesa i sposobnosti, dodijeliti jedan ili više zadataka.

Pokažite im kako da ispune obrasce, koji se nalaze na str. 10-13 Priručnika za učenike. Obrasce preslikajte i podijelite učenicima.

Drugi korak: IZBOR PROBLEMA KOJI ĆETE RAZMATRATI U ODJELJENJU

Prije izbora problema za razmatranje, učenici treba da provjere što su o postojećim problemima u svojoj zajednici naučili. U tome treba da koriste sljedeći postupak:

1. Razmotrite prikupljene informacije i odaberite problem

Započnite razgovor o tome što su učenici naučili u svom prvom domaćem zadatku. Razgovarajte o pitanjima kao što su:

- Što ste u razgovoru sa ljudima saznali o problemima u zajednici?
- Koji od problema zahtijeva najhitnije rješenje?
- Mogu li se ovi problemi riješiti kreiranjem mjera javne politike?
- Za koje se probleme moraju izmijeniti mjere javne politike?
- Koji su problemi u zajednici za vas najinteresantniji i najvažniji?

Ako su učenici nakon razgovora spremni da donesu odluku, neka to učine glasanjem.

2. Organizujte dalje istraživanje, ako je potrebno

Ukoliko učenici o postojećim problemima ne znaju dovoljno da bi mogli da odluče koji će od njih razmatrati, ili ako žele da razmotre i druge probleme, dajte im zadatak da prikupe informacije koje su im potrebne.

Za prikupljanje informacija treba koristiti obrasce, date na str. 10-13 Priručnika za učenike.

Treći korak: PRIKUPLJANJE INFORMACIJA O PROBLEMU KOJI ĆE VAŠE ODJELJENJE RAZMATRATI

Kad odjeljenje odabere problem, učenici treba da prikupe dodatne informacije koje će koristiti kod izrade svog portfolija. U tome treba da koriste sljedeći postupak:

1. Identifikovanje izvora informacija

Započnite razgovor sa učenicima o izvorima informacija, koji su navedeni na str. 15-17 Priručnika za učenike. Navedite i druge izvore koji su dostupni u vašoj zajednici.

Dok razgovarate o svakom potencijalnom izvoru, tražite od učenika da podijele sa ostalima ono što već znaju o tom izvoru i o mogućim iskustvima s tim izvorom. Takođe ih možete pitati da li znaju neku odraslu osobu koja je povezana s izvorom informacija, a koju bi mogli da kontaktiraju. Na primjer, da li poznaju nekog advokata, naučnika, osobu koja radi u nekoj instituciji lokalne vlasti, ili volontera u zajednici? Ukoliko je odgovor pozitivan, zabilježite informacije kako bi istraživačke grupe mogle da ih koriste.

2. Ponavljanje uputstva za prikupljanje i dokumentovanje informacija

Prije nego što od učenika zatražite da sa izvorima informacija uspostave kontakt, ponovite im uputstva na str. 16-17 Priručnika za učenike. Napomenite da osobe ili institucije koje se smatraju izvorom informacija mogu biti veoma zauzete ili opterećene drugim poslovima i da zato sa svakom od njih treba da kontaktira (ugovara sastanak ili traži informacije) samo po jedan učenik. Tokom prikupljanja informacija, učenici treba da se obrate različitim izvorima, ne opterećujući samo jedan.

3. Prikupljanje informacija

Odredite izvore informacija koje će učenici iz vašeg odjeljenja da kontaktiraju. Nakon toga, učenike podijelite u istraživačke grupe, čiji je zadatak da prikupe informacije iz po jednog izvora.

Obrasci za prikupljanje i dokumentiranje informacija nalaze se u Priručniku za učenike, str. 18-21. Zajedno sa učenicima pregledajte obrasce i provjerite da li oni znaju da ih valjano koriste.

Volonteri, jedan ili više njih, mogu da pomognu istraživačkim grupama u ispunjavanju ovog zadatka.

Četvrti korak: IZRADA ODJELJENSKOG PORTFOLIJA

Učenici bi već trebalo da imaju dovoljno informacija da započnu izradu svog portfolija. U tome treba da koriste sljedeći postupak:

1. Učenike podijelite u grupe za rad na portfoliju

Učenike podijelite u četiri grupe, od kojih je svaka zadužena da izradi jedan od portfolija, kao što je objašnjeno na str. 21-22 Priručnika za učenike.

2. Ponovite zadatke i specifikaciju za portfolio

Svaka grupa treba da razumije što se od nje očekuje da uradi. Razgovarajte sa svakom od grupa o njenim zadacima opisanim u Priručniku za učenike.

3. Koristite informacije koje su prikupile istraživačke grupe

Informacije koje su prikupile istraživačke grupe, vjerovatno će biti korisne svim grupama koje rade na izradi portfolija. Da bi svaka grupa dobila informacije koje su joj potrebne, neophodno je:

- da svaka grupa pročita pred odjeljenjem pitanja i objašnjenja koja je dužna da obradi u svom dijelu panoa;
- da svaka grupa iskoristi te informacije radi ispunjenja svog zadatka, kako je on opisan u Priručniku za učenike.

Učenici treba da kažu koje su sve informacije prikupili, a koje smatraju važnim za pročitano pitanje. Ove potonje treba da zapišu, umnože i podijele svim grupama.

4. Izrada portfolija

Svaka grupa treba da izradi svoj portfolio. Detaljna uputstva za to data su na str. 25-30 Priručnika za učenike. Može se desiti da neka grupa nema sve informacije potrebne za odgovore na pitanja, kako je to dato u uputstvima. U tom slučaju, nastavnici, drugi učenici i dobrovoljci treba da pomognu grupi da sazna kako će doći do potrebnih informacija.

Svaka grupa treba da uradi svoj dio *panoa* i *dokumentacije*.

Pano treba podijeliti na četiri dijela, kako bi svaka od četiri grupe postavila svoj rad na odvojenom dijelu panoa. (*Pano treba da bude sastavljen od četiri komada kartona, stiropora, hamera ili nečeg sličnog, dimenzije 100 x 75 cm i postavljen - na zidu, školskoj tabli ili stolu - tako da ga svi učenici dobro vide*). Na panou mogu biti iložene (kao informacije) pisane izjave, spiskovi izvora, tabele, grafikoni, fotografije i učenički crteži.

Dokumentacija svake od četiri grupe treba da sadrži onaj dio prikupljenih materijala koje su one odabrale kao najbolji dokaz valjanosti njihovog istraživačkog rada. Materijal za dokumentaciju treba staviti u fasciklu. Fascikle treba da budu različitih boja, kako bi se razdvojila četiri različita dijela. Peti dio dokumentacije obuhvata materijal koji je predviđen "šestim korakom". Njega treba staviti u fasciklu posebne boje.

Peti korak: PREZENTACIJA PORTOLIJA

Svako odjeljenje, kao završnu aktivnost, treba da svoj rad usmeno prezentuje pred drugim odjeljenjem i/ili grupom odraslih.

Usmena prezentacija ima formu saslušanja u kojem svaka od četiri grupe prezentira svoj dio portfolija i odgovara na pitanja koja se odnose na njeno prezentiranje, a postavlja ih panel sudija. Usmena prezentacija učenicima pruža priliku da saznaju nešto više o načinima na koje mogu sudjelovati u vlasti.

Ova završna aktivnost služi i za ocjenu učeničkog rada.

Detaljna uputstva za usmenu prezentaciju navedena su na str. 31-32 Priručnika za učenike i u dodacima "F", "G" i "H" ovog teksta.

Sudije treba da koriste "Pravila za ocjenu usmene prezentacije", koja se nalaze u prilogu "D" ovog teksta.

Bodovne liste za ocjenu učeničkih usmenih prezentacija, nalaze se u prilogu "E" ovog teksta.

Šesti korak: OSVRT NA UČINJENO

Kad odjeljenje završi svoj portfolio, u dokumentaciju treba da uključi osvrt i ocjenu. U tom dijelu treba dati odgovore na pitanja kao što su:

- Što ste i vi i vaše kolege naučili?
- Kako ste to naučili?
- Što bi uradili drugačije kad biste radili na izradi drugog portfolija?

Da biste učenicima pomogli u izradi ovog dijela portfolija, učinite sljedeće:

- Podstaknite ih da odgovore na pitanja data pod naslovom "Uputstvo", na str. 33 Priručnika za učenike.
- Razgovarajte sa njima o njihovim odgovorima i pokušajte da izvučete generalne zaključke (napišite ih na tabli).
- Podijelite odjeljenje na grupe i svakoj grupi dajte jedan zaključak da ga doradi i podupre činjenicama.
- Dodijelite svakoj grupi manju grupu učenika "pisaca", koja će preraditi ono što su učenici napisali i pripremiti nacrt koji će biti uključen u dokumentaciju.
- Angažujte cijelo odjeljenje da pregleda pripremljeni nacrt i da dadne svoje prijedloga za njegovo poboljšanje.
- Obavezite "pisce" da urade konačnu verziju koja će biti uključena u dokumentaciju.

Ostala uputstva za ovaj "korak" nalaze se u Priručniku za učenike.

II
DODACI (PRILOZI)

A. UPUTSTVO ZA VOLONTERE

Volonteri pomažu učenicima da razumiju korake koje treba da preuzmu prilikom izrade portfolija. Naročito je važno da im pomognu da razumiju *pravila za portfolio*, koja se nalaze na str. 24 Priručnika za učenike.

Volonteri ne treba da pomažu učenicima tako što će:

- pisati za njih materijale za portfolio;
- izrađivati ilustracije;
- birati materijal za portfolio.

Volonteri treba da pomažu učenicima u prikupljanju informacija, pripremi prezentacije i pripremi osvrta na učinjeno.

U *prikupljanju informacija*, volonteri pomažu učenicima:

- da pronađu informacije u biblioteci;
- da koriste telefonske imenike kako bi pronašli adrese institucija vlasti i privatnih organizacija koje bi mogle da pruže informaciju o problemima koje razred razmatra;
- da koriste računare i elektronske mreže informacija (npr. Internet), na kojima se mogu pronaći informacije o problemu koji se razmatra;
- da kontaktiraju osobe u svojoj zajednici koje bi mogle da budu dobri izvori informacija o problemu koji razred razmatra;
- da pismeno traže informacije od pojedinih osoba ili institucija;
- da telefonski ili lično pripreme intervju sa osobama koje mogu da služe kao izvori informacija;
- da dođu do mjesta gdje je zakazan intervju ili drugih mjesta gdje bi mogli pronaći informacije.

Volonteri ne treba da prikupljaju informacije za učenike, tako što će:

- pisati pisma ili telefonirati umjesto njih;
- baviti se istraživanjem kojim učenici treba da se bave.

U *pripremi prezentacije*, volonteri treba da pomognu učenicima:

- da se pripreme za usmenu prezentaciju portfolija;
- da organizuju javne prezentacije u svojoj zajednici.

Volonteri ne treba da umjesto učenika pripremaju prezentaciju.

U *pripremi osvrta na učinjeno*, volonteri pomažu učenicima da pripreme pismene izjave o tome što su naučili kroz sudjelovanje u ovom Projektu, na koje su probleme naišli i što bi uradili drugačije kad bi pripremali drugi portfolio.

B. KRITERIJUMI ZA PORTFOLIO

Postoje pravila (kriterijumi) za svaki dio portfolija i za cjelokupan portfolio.

a) Kriterijumi za svaki portolio su:

Potpunost. Sadrži li svaki dio sve potrebne materijale? Jeste li u dokumentaciju uvršćeno više materijala, nego je potrebno?

Jasnost. Je li portfolio dobro organizovan? Je li portfolio jasno, i gramatički i jezički ispravno, napisan? Jesu li glavne tačke i argumenti razumljivi?

Informativnost. Jesu li informacije koje su korišćene precizne? "Pokrivaju" li informacije najvažnije činjenice i koncepte? Jesu li informacije koje su uvršćene u portfolio važne za razumijevanje teme koja se obrađuje?

Argumentovanost. Jesu li navedeni primjeri koji podupiru glavne tačke? Jesu li navedena objašnjenja za glavne tačke?

Grafički prikaz (slike, simboli, fotografije i drugo na panou). Da li se elementi grafičkog prikaza koji su uključeni, odnose direktno na sadržaj tog dijela portfolija? Daju li elementi grafičkog prikaza na tom dijelu panoa potrebne informacije? Ima li svaki elemenat grafičkog prikaza naslov? Hoće li učenikov elementi grafičkog prikaza pomoći da se shvati njegovo izlaganje?

Dokumentovanost. Jesu li dokumenovane glavne tačke u tom dijelu portfolija? Jesu li korišćeni pouzdani, povjerljivi i raznovrsni izvori? Ukoliko su citirani ili parafrazirani neki izvori informacija, je li to jasno navedeno? Odnosi li se data dokumentacija jasno na pano? Jesu li odabrane samo najbolje i najvažnije informacije?

Ustavnost. Je li uključen i obrazac za provjeru ustavnosti? Je li objašnjeno zašto mjera javne politike koju predlažu učenici nije u suprotnosti sa ustavom (odnosi se na treću grupu)?

b) Kriterijumi za cjelokupni portfolio su:

Uvjerljivost. Daje li portfolio jasne dokaze da je problem koji je izabran značajan? Odnosi li se predložena mjera javne politike direktno na problem? Objasnjava li portfolio na koji način se može dobiti podrška javnosti za predloženu mjeru javne politike?

Praktičnost. Je li mjera javne politike koju predlažu učenici praktična i realna? Je li plan za dobijanje podrške javnosti realan?

Koordinacija. Jesu li djelovi portfolija međusobno povezani, a da pri tome nema ponavljanja informacija? Sadrži li dokumentacija dokaze koji podupiru informacije prikazane na panou?

Osvrt na naučeno. Pokazuje li dio u kome učenici iznose svoj osvrt na naučeno i ocjenu rada na portfoliju, da su pažljivo razmislili o svom iskustvu? Jesu li pokazali što su naučili, dok su radili na izradi portfolija?

C. LISTA ZA OCJENU PORTFOLIJA (Prvi dio)

Objašnjenje problema

Za svako pravilo, ocijenite dio portfolija ocjenama od 1 do 5 (1=nedovoljan, 2=dovoljan, 3=doobar, 4=vrlo dobar, 5=odličan). Koristite *Listu za ocjenu cjelokupnog portfolija* da biste ocijenili portfolio u cjelini.

	OCJENE	BILJEŠKE
1. POTPUNOST Opisi: ➤ koliko je ozbiljan i prisutan problem u lok.zajednici, regiji, državi ➤ ko bi trebalo da bude odgovoran za rješavanje problema ➤ koliko su postojeće mjere javne politike odgovarajuće u odnosu na problem ➤ neslaganja u zajednici, ukoliko ih ima, u odnosu na problem ➤ pojedina i grupa koje zauzimaju stavove prema problemima i analiza njihovih stavova		
2. JASNOST ➤ dobro organizovano ➤ dobro napisano ➤ lako razumljivo		
3. INFORMACIJE ➤ tačne ➤ odgovarajuće ➤ značajne		
4. PODRŠKA ➤ primjeri koji objašnjavaju osnovne stavove ➤ dobro obrazloženje		
5. GRAFIČKI PRIKAZ (grafikoni, crteži, fotografije, ilustracije, političke karikature, naslovi iz novina, tabele, itd) ➤ vezan za sadržaj dijela portfolija ➤ odgovarajući ➤ informativan ➤ poboljšava razumijevanje		
6. DOKUMENTACIJA ➤ adekvatna ➤ uvjerljiva/pouzdana ➤ odnosi se na pano ➤ pažljivo odabrana		
UKUPAN BROJ BODOVA ZA PRVI DIO		

SUDIJA _____

DATUM _____

C. LISTA ZA OCJENJIVANJE PORTFOLIJA (Drugi dio)

Razmatranje alternativnih mjera javne politike koje se bave problemom

Za svako pravilo, ocijenite dio portfolija ocjenama od 1 do 5 (1=nedovoljan, 2=dovoljan, 3=dobar, 4=vrlo dobar, 5=odličan). Koristite *Listu za ocjenu cjelokupnog portfolija* da biste ocijenili portfolio u cjelini.

	OCJENE	BILJEŠKE
1. POTPUNOST Opisi dvije ili tri mjere alternativne politike, uključujući: > prednosti > nedostatke > pobornike > oponente >		
2. JASNOST > dobro organizovano > dobro napisano > lako razumljivo		
3. INFORMACIJE > tačne > odgovarajuće > značajne		
4. PODRŠKA > primjeri koji objašnjavaju osnovne stavove > dobro obrazloženje		
5. GRAFIČKI PRIKAZ (grafikoni, crteži, fotografije, ilustracije, političke karikature, naslovi iz novina, tabele, itd) > vezan za sadržaj dijela portfolija > odgovarajući > informativan > poboljšava razumijevanje		
6. DOKUMENTACIJA > adekvatna > uvjerljiva/pouzdana > odnosi se na pano > pažljivo odabrana		
UKUPAN BROJ BODOVA ZA PRVI DIO		

SUDIJA _____

DATUM _____

C. LISTA ZA OCJENU PORTFOLIJA (Treći dio)

Predlaganje mjera javne politike koje će pomoći rješavanju problema

Za svako pravilo, ocijenite dio portfolija ocjenama od 1 do 5 (1=nedovoljan, 2=dovoljan, 3=dobar, 4=vrlo dobar, 5=odličan). Koristite *Listu za ocjenu cjelokupnog portfolija* da biste ocijenili portfolio u cjelini.

	OCJENE	BILJEŠKE
1. POTPUNOST Opisi: > mjere javne politike koju predlaže razred > prednosti i nedostataka > ustavnosti > institucija vlasti, koje treba da realizuju predloženu mjeru javne politike		
2. JASNOST > dobro organizovano > dobro napisano > lako razumljivo		
3. INFORMACIJE > tačne > odgovarajuće > značajne		
4. PODRŠKA > primjeri koji objašnjavaju osnovne stavove > dobro obrazloženje		
5. GRAFIČKI PRIKAZ (grafikoni, crteži, fotografije, ilustracije, političke karikature, naslovi iz novina, tabele, itd) > vezan za sadržaj dijela portfolija > odgovarajući > informativan > poboljšava razumijevanje		
6. DOKUMENTACIJA > adekvatna > uvjerljiva/pouzdana > odnosi se na pano > pažljivo odabrana		
UKUPAN BROJ BODOVA ZA PRVI DIO		

SUDIJA _____

DATUM _____

C. LISTA ZA OCJENU PORTFOLIJA (Četvrti dio)

Izrada plana akcije

Za svako pravilo, ocijenite dio portfolija ocjenama od 1 do 5 (1=nedovoljan, 2=dovoljan, 3=doobar, 4=vrlo doobar, 5=odličan). Koristite *Listu za ocjenu cjelokupnog portfolija* da biste ocijenili portfolio u cjelini.

	OCJENE	BILJEŠKE
1. POTPUNOST Identifikacija: > pobornika u zajednici > oponenta u zajednici > pobornika u vlasti > oponenta u vlasti > objašnjenja kako bi se svako od njih mogao ubijediti da podrži predloženu mjeru javne politike		
2. JASNOST > dobro organizovano > dobro napisano > lako razumljivo		
3. INFORMACIJE > tačne > odgovarajuće > značajne		
4. PODRŠKA > primjeri koji objašnjavaju osnovne stavove > dobro obrazloženje		
5. GRAFIČKI PRIKAZ (grafikoni, crteži, fotografije, ilustracije, političke karikature, naslovi iz novina, tabele, itd) > vezan za sadržaj dijela portfolija > odgovarajući > informativan > poboljšava razumijevanje		
6. DOKUMENTACIJA > adekvatna > uvjerljiva/pouzdana > odnosi se na pano > pažljivo odabrana		
UKUPAN BROJ BODOVA ZA PRVI DIO		

SUDIJA _____

DATUM _____

C. LISTA ZA OCJENU CJEOKUPNOG PORTFOLIJA

Nastavnik _____
 Odjeljenje _____
 Škola _____

Za svako pravilo, ocijenite dio portfolija ocjenama od 1 do 5 (1=nedovoljan, 2=dovoljan, 3=doobar, 4=vrlo doobar, 5=odličan).

	OCJENE	BILJEŠKE
1. UVJERLJIVOST Portfolio uvjerljivo pokazuje da je: > problem značajan > predložena mjera javne politike vezana za problem > predložena mjera javne politike ustavna > predložena mjera javne politike takva da može dobiti podršku javnosti		
2. PRAKTIČNOST > predložena mjera javne politike je realna > pristupi za dobijanje javne podrške su realni > razmotreni su stvarni problemi		
3. KOORDINACIJA Djelovi portfolija: > povezani su jedan s drugim > ne ponavljaju informacije		
4. OSVRT > prikazuje osvrt na naučeno > prikazuje učenje		

UKUPNA OCJENA PORTFOLIJA (zbir od 1 do 4)

Ocjene četiri dijela portfolija treba ubaciti u odgovarajuće kvadratiće (niže), a onda ih sabrati sa ocjenom cjelokupnog predstavljanja kako bi se dobio konačan rezultat.

I dio + II dio + III dio + IV dio + Cjekopni portfolio = Ukupno

$$\square + \square + \square + \square + \square = \square$$

NERIJEŠENI REZULTAT

U kvadratu koji se nalazi ispod unesite do 100 bodova za kvalitet cjelokupnog portfolija. Ovi bodovi će se koristiti samo u slučaju neriješenog rezultata.

Bodovanje treba izvršiti po sljedećoj skali:

- 90 do 100 bodova - odlično
- 80 do 89 bodova - vrlo dobro
- 70 do 79 bodova - prosječno
- 0 do 69 bodova - ispod prosjeka

SUDIJA: _____

DATUM: _____

E. LISTA ZA OCJENU USMENE PREZENTACIJE (Druga grupa)

Razmatranje alternativnih mjera javne politike koje se bave problemom

Za svako navedeno pravilo, ocijenite drugu grupu ocjenama od 1 do 5 (1=nedovoljan, 2=dovoljan, 3=doobar, 4=vrlo dobar, 5=odličan). Portfolio ocijenite uz pomoć *Liste za ocjenu cjelokupnog predstavljanja*. Zabilježite ocjene za svaku od četiri grupe i ukupnu ocjenu.

	OCJENE	BILJEŠKE
1. ZNAČAJ ➤ Do koje mjere su učenici odabrali najznačajnije informacije za prezentaciju svog dijela portfolija?		
2. RAZUMIJEVANJE ➤ Do koje mjere su učenici pokazali da razumiju alternativne mjera koje su identifikovali?		
3. ARGUMENTACIJA ➤ Do koje mjere su učenici objasnili prednosti i nedostatke svake od prezentiranih mjera javne politike? ➤ Koliko su to obrazložili u svojim odgovarima na postavljena pitanja?		
4. ODGOVORI ➤ Do koje mjere su učenici zaista odgovarali na postavljena pitanja?		
5. SARADNJA/GRUPNI RAD ➤ Do koje mjere je većina članova grupa doprinijela prezentaciji? ➤ Da li je očigledna njihova zajednička odgovornost? ➤ Da li su učenici pokazali poštovanje za mišljenje drugih?		
UKUPAN BROJ BODOVA ZA PRVI DIO		

SUDIJA _____

DATUM _____

E. LISTA ZA OCJENU USMENE PREZENTACIJE (Treća grupa)

Predlaganje mjera javne politike koja se odnosi na problem

Za svako navedeno pravilo, ocijenite treću grupu ocjenama od 1 do 5 (1=nedovoljan, 2=dovoljan, 3=doobar, 4=vrlo dobar, 5=odličan). Portfolio ocijenite uz pomoć *Liste za ocjenu cjelokupnog predstavljanja*. Zabilježite ocjene za svaku od četiri grupe i ukupnu ocjenu.

	OCJENE	BILJEŠKE
1. ZNAČAJ ➤ Do koje mjere su učenici odabrali najznačajnije informacije za prezentaciju svog dijela portfolija?		
2. RAZUMIJEVANJE ➤ Do koje mjere su učenici pokazali da razumiju prednosti i nedostatke mjera javne politike koju su predložili?		
3. ARGUMENTACIJA ➤ Do koje mjere su učenici pokazali da je njihov prijedlog razuman pristup problemu? ➤ Kako su učenici branili svoje stavove u odgovorima na postavljena pitanja?		
4. ODGOVORI ➤ Do koje mjere su učenici zaista odgovarali na postavljena pitanja?		
5. SARADNJA/GRUPNI RAD ➤ Do koje mjere je većina članova grupa doprinijela prezentaciji? ➤ Da li je očigledna njihova zajednička odgovornost? ➤ Da li su učenici pokazali poštovanje za mišljenje drugih?		
UKUPAN BROJ BODOVA ZA PRVI DIO		

SUDIJA _____

DATUM _____

E. LISTA ZA OCJENU USMENE PREZENTACIJE (Četvrta grupa)

Razrada plana akcije

Za svako navedeno pravilo, ocijenite četvrtu grupu ocjenama od 1 do 5 (1=nedovoljan, 2=dovoljan, 3=dobar, 4=vrlo dobar, 5=odličan). Portfolio ocijenite uz pomoć *Liste za ocjenu cjelokupnog predstavljanja*. Zabilježite ocjene za svaku od četiri grupe i ukupnu ocjenu.

	OCJENE	BILJEŠKE
1. ZNAČAJ ➤ Do koje mjere su učenici odabrali najznačajnije informacije za prezentaciju svog dijela portfolija?		
2. RAZUMIJEVANJE ➤ Do koje mjere su učenici pokazali da razumiju korake koje će, možda, preduzeti da bi uticali na nadležne organe?		
3. ARGUMENTACIJA ➤ Do koje mjere su učenici pokazali da je njihov plan kvalitetan? ➤ Koliko dobro su pokazali da mogu dobiti podršku za svoj plan akcije? ➤ Da li su dobro branili svoje stavove u odgovarima na postavljena pitanja?		
4. ODGOVORI ➤ Do koje mjere su učenici zaista odgovarali na postavljena pitanja?		
5. SARADNJA/GRUPNI RAD ➤ Do koje mjere je većina članova grupa doprinijela prezentaciji? ➤ Da li je očigledna njihova zajednička odgovornost? ➤ Da li su učenici pokazali poštovanje za mišljenje drugih?		
UKUPAN BROJ BODOVA ZA PRVI DIO		

SUDIJA _____

DATUM _____

E. LISTA ZA OCJENU CJELOKUPNE USMENE PREZENTACIJE

Nastavnik _____

Odjeljenje _____

Škola _____

Za svako navedeno pravilo, ocijenite cjelokupnu usmenu prezentaciju portfolija ocjenama od 1 do 5 (1=nedovoljan, 2=dovoljan, 3=dobar, 4=vrlo dobar, 5=odličan).

	OCJENE	BILJEŠKE
1. UVJERLJIVOST ➤ Do koje mjere je prezentacija u cjelini zaista zastupala predložene mjere?		
2. KOORDINACIJA ➤ Do koje mjere se jasno vidi saradnja između četiri grupe koje su izradile portfolio? ➤ Da li je prezentacija svake grupe razradila i nadgradila onu prethodnu?		

CJELOKUPNA USMENA PREZENTACIJA

Ocjene četiri dijela portfolija treba ubaciti u odgovarajuće kvadratiće (niže), a onda ih sabrati sa ocjenom cjelokupnog predstavljanja kako bi se dobio konačan rezultat.

I grupa + II grupa + III grupa + IV grupa + Cjekopna prezentacija = Ukupno

++++=

NERIJEŠENI REZULTAT

U kvadratu koji se nalazi ispod unesite do 100 bodova za kvalitet cjelokupnog portfolija. Ovi bodovi će se koristiti samo u slučaju neriješenog rezultata.

Bodovanje treba izvršiti po sljedećoj skali:

90 do 100 bodova - odlično
 80 do 89 bodova - vrlo dobro
 70 do 79 bodova - prosječno
 0 do 69 bodova - ispod prosjeka

SUDIJA: _____

DATUM: _____

F. UPUTSTVO ZA ODRŽAVANJE TAKMIČENJA

Ovim uputstvom nudi se kratak opis postupka kod održavanja takmičenja u projektu "Mi, narod...", na teritoriji Crne Gore.

Cilj takmičenja je da se ohrabre učenici da što masovnije participiraju u Projektu, a organizuje se između razreda, prvo na opštinskom nivou, a potom i na nivou regija i na nivou Republike.

1. Priprema portfolija

Odjeljenje koje učestvuje u takmičenju treba da ima kompletiran portfolio i da je pripremljeno za usmenu prezentaciju.

Portfolio se sastoji od dvije osnovne komponente - panoa i dokumentacije.

Pano se sastoji od četiri komada kartona, stiropora, hamera ili nečega sličnog, dimenzija 100x75 cm. Rad svake od četiri grupe treba da bude postavljen na odvojeni dio panoa. Svaki dio panoa treba da uključuje:

- pisani sažetak tema za taj dio portfolija,
- grafičke ilustracije za taj dio portfolija,
- identifikaciju izvora korišćenih za prikupljanje informacija za taj dio portfolija.

Dokumentacija sadrži:

- pet dijelova povezanih u fasciklu (označenih vrpčama različite boje),
- materijal cjelokupnog portfolija i materijal za svaki dio portfolija,
- kopije najvažnijih informacija koje je svaka grupa prikupila za svoj dio portfolija,
- ocjenu odjeljenja i osvrt na stečeno iskustvo.

Portfolio se ocjenjuje bez prisustva učenika. Međutim, učenici će usmeno prezentirati svoja portfolija pred panelom sudija i odgovarati na njihova pitanja.

2. Usmena prezentacija

U Priručniku za učenike navedena su uputstva za usmenu prezentaciju.

Usmena prezentacija svake od četiri grupe (jedna grupa za svaki dio portfolija) traje deset minuta. Od toga su četiri minuta predviđena za početnu usmenu prezentaciju grupe, a šest minuta za odgovore grupe na pitanja sudija (ocjenjivača). Učenici mogu koristiti bilješke samo u toku svoje prezentacije (u prva četiri minuta). Na izloženi portfolio mogu se pozivati tokom cijele usmene prezentacije.

Vrijeme prezentacije kontroliše osoba koja je za to specijalno zadužena (nije sudija). Ta osoba diskretno obavještava sudije kad je započeo posljednji minut usmene prezentacije, a po isteku desetog minuta označava (riječju "Stop") da je usmena prezentacija grupe završena.

3. Izbor sudija

Na svakih pet portfolija treba da bude panel od tri sudije.

Panel sudija treba da se sastoji od građana koji su upućeni u političke procese i njihovo funkcionisanje, savremena pitanja mjera javne politike i povezanost građanskog obrazovanja sa građanskim sudjelovanjem.

Sudije treba da budu istaknuti, obrazovani građani: nastavnici društvenih nauka, novinari, advokati, profesori univerziteta, funkcioneri u organima vlasti.

4. Materijali

Nastavnici treba da svakom sudiji dostave kopije sljedećih materijala:

- Uputstvo za sudije za pano i dokumentaciju (dodatak "G")
- Listove za ocjenu portfolija (po jedan za svaki dio portfolija)
- List za ocjenu cijelog portfolija
- Priručnik za učenike
- Uputstvo za sudije za usmenu prezentaciju (dodatak "H")
- Pravila za ocjenu usmene prezentacije (dodatak "D")
- Listove za ocjenu usmene prezentacije (po jedan za svaku grupu)
- List za ocjenu ukupne usmene prezentacije

5. Suđenje

Održati kratak sastanak sa sudijama i porazgovarati o ciljevima Projekta i očekivanjima od njegovih realizatora - učenika završnog razreda osnovne škole.

Sudije svojim pitanjima i sugestijama treba da ohrabre učenike u pogledu rada na portfolijima i usmenoj prezentaciji.

Za ocjenu svakog portfolija treba izdvojiti oko četrdeset i pet minuta. Usmena prezentacija treba da traje oko jedan sat.

Po završetku ocjenjivanja, treba pokupiti sve liste za ocjenu portfolija i usmene prezentacije i provjeriti jesu li podaci u njima potpuni i čitko napisani.

Potrebno je da dvije do tri osobe sabiraju bodove.

Kda se provjeri tačnost podataka na svim bodovnim listama, treba preduzeti sljedeće:

- zabilježiti ocjene sudija na bodovnim listama za ocjenu cjelokupnog portfolija
- zabilježiti ocjene sudija na bodovnim listama za ocjenu cjelokupne usmene prezentacije
- sabrati ocjene i odrediti pobjednika prema najvišoj ocjeni
- u slučaju neriješenog rezultata, koristiti bodove za slučaj neriješenog rezultata i tako odrediti pobjednika.

O rezultatima takmičenja treba obavijestiti sve njegove učesnike.

Svim učesnicima takmičenja treba dodijeliti potpisane sertifikate.

Treba obezbijediti da pobjednicima sertifikat uruči neka istaknuta ličnost u zajednici.

G. UPUTSTVO ZA SUDIJE (Pano i dokumentacija)

Obim takmičenja

Takmičenje je kulminacija programa "Mi, narod..." Odjeljenja su identifikovala, analizirala i predložila mjere javne politike koje se odnose na važan problem u njihovoj zajednici.

Nakon identifikovanja problema u zajednici, odjeljenje se podijelilo u istraživačke grupe, koje su prikupile informacije iz biblioteka, novina, sa radija i televizije, od nastavnika i profesora, advokata i sudija, organizacija u zajednici, interesnih grupa, zakonodavne vlasti i upravnih službi.

Portfolio

Potom je odjeljenje izradilo portfolio koji se temelji na njegovom istraživanju. Podijelio se u četiri grupe. Svaka grupa je bila odgovorna za jedan dio portfolija.

Zadatak prve grupe: Da objasni problem koji je odjeljenje odabralo - zašto je značajan i zašto vlast treba da ga razmotri.

Zadatak druge grupe: Da procijeni alternativne mjere javne politike koje su predložene u cilju rješavanja problema.

Zadatak treće grupe: Da predloži i objasni mjeru javne politike koja će se baviti problemom.

Zadatak četvrte grupe: Da izradi plan akcije kojim će uticati na vlast da usvoji predloženu mjeru javne politike.

Portfolio ima dvije komponente: pano i dokumentaciju. Svaka od četiri grupe je odgovorna da izradi obje komponente za svoj dio portfolija.

Pano

Cjelokupni pano treba da bude sastavljen od četiri komada kartona, stiropora, hamera ili nečeg sličnog, dimenzija 100x75 cm. Svaka od četiri grupe svoj rad treba da postavi na odvojeni dio panoa.

Dokumentacija

Ova komponenta sadrži prikupljene materijale koji na najbolji način dokumentuju istraživanje i rad grupa. Materijale sve četiri grupe treba uvezati u fasciklu. Za svaki od četiri dijela treba biti izrađen sadržaj. U fasciklu treba da bude uključen i peti dio, koji sadrži ocjenu učenika i njihov osvrt na iskustvo. Za ovaj dio je odgovorno cijelo odjeljenje.

Detaljan opis što je potrebno za svaki od djelova portfolija, nalazi se u Priručniku za učenike.

Pravila za ocjenjivanje

Prvo se ocjenjuje, posebno, svaki od četiri dijela portfolija, a potom i portfolio u cjelini.

a) *Ocjenjivanje svakog od portfolija vrši se na osnovu:*

- potpunosti
- ustavnosti (za treću grupu)
- jasnosti
- informativnosti
- uvjerljivosti (dokaza)
- grafičkog prikaza
- dokumentacije

b) *Za ocjenu cjelokupnog portfolija naročito su važni:*

- uvjerljivost
- praktičnost
- koordinacija
- osvrt

Bodovne liste detaljnije opisuju ova pravila.

Za svako navedeno pravilo, svaki sudija ocijenice grupu ocjenama od 1 do 5, gdje je 5 najviša ocjena. Postoje posebne bodovne liste za ocjenjivanje svake od četiri grupe i ocjenjivanje cjelokupnog portfolija. Sudije mogu praviti izmjene u svojim bodovnim listama nakon što su pogledali druge portfolije. Na primjer, ukoliko nakon ocjenjivanja dva ili tri portfolija sudije smatraju da su bili prestrogi ili nedovoljno strogi prema bilo kojem od ranijih portfolija, oni mogu popraviti svoje ocjene. Sudije se mogu usaglašavati oko ocjenjivanja, ali se ne moraju složiti.

Od sudija se, takođe, traži da dodijele do 100 bodova za cjelokupni kvalitet svakog portfolija. U slučaju neriješenog rezultata, ovi bodovi će se sabrati i odjeljenje s najvišim brojem bodova biće proglašeno za pobjednika. Bodove treba dodijeliti po sljedećoj skali:

- od 90 do 100 - odlično
- od 80 do 89 - vrlo dobro
- od 70 do 79 - prosječno
- od 0 do 69 - ispod prosjeka

Povratne informacije

Učenici će ocijeniti komentare o njihovim uspjesima, kao i sugestije kako mogu poboljšati svoj portfolio. Ovo je za učenike dobar način da uče, s jedne strane, kako da izbjegnju greške u budućnosti i, s druge strane, da poboljšaju svoje građansko sudjelovanje.

H. UPUTSTVO ZA SUDIJE (Usmena prezentacija)

Obim takmičenja

Takmičenje je kulminacija projekta "Mi, narod...". Odjeljenja su identifikovala, analizirala i predložila mjere javne politike koje se odnose na važan problem u njihovoj zajednici.

Nakon identifikovanja problema u zajednici, odjeljenje se podijelilo u istraživačke grupe, koje su prikupile informacije iz biblioteka, novina, sa radija i televizije, od nastavnika i profesora, advokata i sudija, organizacija u zajednici, interesnih grupa, zakonodavne vlasti i upravnih službi.

Portfolio

Potom je odjeljenje izradilo portfolio koji se temelji na njegovom istraživanju. Podijelio se u četiri grupe. Svaka grupa je bila odgovorna za jedan dio portfolija.

Zadatak prve grupe: Da objasni problem koji je odjeljenje odabralo - zašto je značajan i zašto vlast treba da ga razmotri.

Zadatak druge grupe: Da procijeni alternativne mjere javne politike koje su predložene u cilju rješavanja problema.

Zadatak treće grupe: Da predloži i objasni mjeru javne politike koja će se baviti problemom.

Zadatak četvrte grupe: Da izradi plan akcije kojim će uticati na vlast da usvoji predloženu mjeru javne politike.

Portfolio ima dvije komponente: pano i dokumentaciju. Svaka od četiri grupe treba da izradi obje komponente za svoj dio portfolija.

Postupci za usmenu prezentaciju

Cilj usmene prezentacije portfolija jeste da učenici nauče da izlože i brane svoja mišljenja kojima žele da utiču na javnost u okruženju.

Odjeljenje koje se takmiči podijeljeno je u četiri grupe, svaka za po jedan dio portfolija. Svaka od ovih grupa pripremiće prezentaciju - četiri minuta uvodnog izlaganja i šest minuta odgovaranja na pitanja sudija.

Prije početka prezentacije, sudije će odrediti svog predsjednika. Svaki od sudija će se predstaviti i pozvati grupu učenika da učini isto. Nakon toga, sudije će pozvati grupe učenike da redom prezentiraju svoje djelove portfolija.

Učenici treba da se koncentrišu na osnovne aspekte svog dijela za izlaganje portfolija, ali ne treba da čitaju napisano. Pri objašnjavanju, mogu koristiti grafikone i bilješke.

Pitanja

Kad saslušaju prezentacije učenika, sudije postavljaju pitanja, u trajanju od šest minuta. Sudije postavljaju pitanja nakon prezentacije svakog "koraka". Ovo učenicima daje priliku da pojasne, prošire i jače argumentuju svoje stavove koje su naveli u uvodnom dijelu prezentacije.

Pitanja su veliki izazov za sudije. Pitanja treba postavljati sažeto i jasno. Ukoliko sudijsko pitanje ima više djelova, treba ga postaviti dio po dio kako bi učenici mogli da odgovore na prvi dio prije postavljanja sljedećeg dijela pitanja. Učenicima nije dozvoljeno da koriste bilješke pri odgovaranju na pitanja, ali se mogu pozivati na izloženi portfolio.

Savjeti sudijama za pitanja:

- Zamolite učenike da pojasne neke od tačaka koje su iznijeli u svojoj prezentaciji.
- Zamolite učenike da navedu primjere za neke od tačaka koje su iznijeli u svojoj prezentaciji.
- Zamolite učenike da bolje argumentuju neki od svojih stavova ili tvrdnji.
- Zamolite učenike da kažu što su naučili iz ovog skustva. Koje su probleme imali? Koji su najznačajniji koncepti i ideje koje su naučili kroz proučavanje problema u zajednici?
- Većinu pitanja postavljajte čitavoj grupi.

Povratne informacije

Nakon predavljanja portfolija, sudije učenicima treba da daju sažete povratne informacije o njihovim prezentacijama. To je za učenike jako značajno i vrijedno. Povratne informacije treba da sadrže komentare o jakim stranama grupe, kao i savjete za poboljšanje njenog rada.

Pravila za ocjenjivanje

Za usmenu prezentaciju, sudije će ocijeniti svaku grupu učenika na osnovu sljedećih pet pravila:

- značaj
- razumijevanje
- argumentacija
- odgovori
- saradnja/grupni rad

Sudije će ocijeniti cjelokupnu usmenu prezentaciju razreda na osnovu:

- uvjerljivosti
- koordinacije

Za sudije, prilikom ocjenjivanja, treba da bude važno to koliko su učenici uspjeli da ispoštju pomenutih sedam pravila, a ne da li se oni lično slažu sa učeničkim stavovima. Garderoba i izgled učenika ne smiju da utiču na odluke sudija.

Za svako navedeno pravilo, svaki sudija ocijenice grupu ocjenama od 1 do 5, gdje je 5 najviša ocjena. Sudije moraju koristiti ispravne bodovne liste za svaku grupu i za cjelokupnu usmenu prezentaciju. Prije početka prezentacije, sudije moraju provjeriti da li su dobili odgovarajuće bodovne liste. Kada učenici završe prezentaciju, ocjene sve četiri grupe i ocjena cjelokupne

usmene prezentacije treba da budu upisane na Listu za ocjenu cjelokupne usmene prezentacije i sabrane kako bi se došlo do konačnog rezultata. Sudije se mogu usaglašavati, ali se ne moraju složiti.

Od sudija se, takođe, traži da dodijele do 100 bodova za cjelokupni kvalitet svakog portfolija. U slučaju neriješenog rezultata, ovi bodovi će se sabrati i razred s najvišim brojem bodova biće proglašen za pobjednika. Bodove treba dodijeliti po sljedećoj skali:

- od 90 do 100 - odlično
- od 80 do 89 - vrlo dobro
- od 70 do 79 - prosječno
- od 0 do 69 - ispod prosjeka

I. OBRAZAC ZA OCJENU ZA NASTAVNIKE

Vaša ocjena projekta "Mi, narod...", pomoći će nam da ga usavršimo. Molimo da označite koji je od sljedećih rezultata većina vaših učenika postigla sudjelovanjem u ovom projektu:

- usavršili su razumijevanje mjera javne politike
- naučili su više o problemima u zajednici
- bolje su upoznali izvore informacija
- usavršili su vještinu istraživanja
- usavršili su vještinu saradnje u rješavanju problema , aktivnija kulj 2006
- postali su svjesni mogućnosti da utiču na svoju zajednicu
- bolje su razumjeli funkcionisanje vlasti
- upoznali su grupe u zajednici koje se bave problemima
- izgradili su direktniji lični stav prema vlasti
- usavršili su razumijevanje korišćenja portfolija kao sredstva komunikacije i uvjeravanja
- _____
- _____

Molimo da označite da li se slažete ili ne slažete sa sljedećim tvrdnjama o projektu "Mi, narod..." (Svoj stav izrazite ocjenama: 4=sasvim se slažem, 3=slažem se, 2=ne slažem se, 1=nikako se ne slažem):

- Aktivnosti naznačene u Priručniku za učenike odgovarajuće su težine za moje učenike _____
- Sadržaj Priručnika za učenike bio je koristan u pripremi portfolija _____
- Instrukcije i uputstva za portfolio su jasni _____
- Pravila za ocjenjivanje portfolija su pravedna i razumna _____
- Program podstiče učenike da koriste zajednicu pri prikupljanju informacija važnih za pitanja mjera javne politike i da se upoznaju sa osobama i organizacijama koje su uključene u javni život _____
- Program pomaže učenicima da bolje razumiju kako mogu sudjelovati u vlasti i uticati na vršenje promjena za dobrobit zajednice _____

Molimo da odgovorite na pitanja:

- Biste li ponovo sudjelovali u projektu "Mi, narod..."?
Da _____ Ne _____
Ukoliko ste odgovorili ne, zašto? _____
- Biste li ovaj Projekat predložili drigim nastavnicima/profesorima?
Da _____ Ne _____

Ukoliko ste odgovorili ne, zašto? _____

▪ Koje su prednosti ovog Projekta?

▪ Koji su nedostaci?

▪ Što predlažete za poboljšanje Projekta?

▪ U koliko ste odjeljenja koristili ovaj Projekt?

▪ Koji su to razredi?

▪ U okviru kojeg predmeta?

▪ Otprilike, koji procenat učenika u vašem odjeljenju pripada manjinama?

0% - 5%

6% - 10%

11% - 20%

21% - 40%

41% - 60%

Iznad 60%

▪ Koje su odlike odjeljenja u kojima ste koristili projekt "Mi, narod..."? nadaren _____
izuzetan _____ specijalno odjeljenje _____ teškoće pri učenju _____ prosječan _____
dvojezičan _____ drugo _____

▪ Koji od ovih izraza najbolje opisuje oblast u kojoj se nalazi vaša škola?

urbana _____ ruralna _____ predgrađe _____ drugo _____

Škola: _____

Odjeljenje: _____

Ime: _____

J. OBRAZAC ZA OCJENU ZA UČENIKE

Vaša mišljenja o projektu "Mi, narod...", pomoći će da ga usavršimo. Molimo da koristite sljedeće ocjene da označite koliko se slažete ili ne slažete sa niže navedenim tvrdnjama: 4=sasvim se slažem, 3=slažem se, 2=ne slažem se, 1=nikako se ne slažem.

1. Bolje razumijem mjere javne politike _____
2. Naučio/la sam više o problemima u mojoj zajednici _____
3. Naučio/la sam da saradujem sa drugima u rješavanju problema - *64/69* _____
4. Usavršio/la sam svoje sposobnosti istraživanja _____
5. Otkrio/la sam da mogu uticati na svoju zajednicu _____
6. Bolje razumijem kako vlast funkcioniše _____
7. Naučio/la sam kako ljudi mogu da sudjeluju u razrađivanju mjera javne politike _____
8. Postao/la sam svjestan/na grupa u zajednici koje su zainteresovane za javna pitanja _____
9. Razvio/la sam direktniji odnos prema vlasti _____
10. Razumijem da je portfolio sredstvo komunikacije i uvjeravanja _____
11. Što vam se najviše sviđelo u Projektu? _____

12. Što biste izmijenili? _____

Škola: _____

Odjeljenje: _____

Ime: _____

K. OBRASCI ZA UČENIKE

Napomena nastavnicima

Pokažite učenicima kako da koriste ove obrasce.

Fotokopirajte ove primjerke obrazaca i podijelite ih učenicima

Obrazac za identifikovanje i analizu problema

Imena članova grupe _____

Datum _____

Problem _____

1. Je li to problem koji vi i članovi vaše zajednice smatrate značajnim? Zašto?

2. Koji nivo ili koje institucije vlasti su zadužene za rješavanje ovog problema?

3. Kakvu mjeru javne politike, ukoliko je ima, vlast sprovodi da bi riješila taj problem?

Ukoliko postoji mjera javne politike, odgovorite na sljedeća pitanja:

▪ Koje su njene prednosti i nedostaci?

▪ Kako se postojeća mjera može poboljšati?

▪ Je li tu mjeru potrebno izmijeniti u potpunosti? Zašto?

▪ Kakva neslaganja, ukoliko ih ima, postoje u zajednici u vezi sa ovom mjerom javne politike?

▪ Gdje možemo pronaći još informacija o ovom problemu i o stavovima i mišljenjima različitih grupa i pojedinaca?

Obrazac za razgovor

Vaše ime: _____

Datum: _____

Problem: _____

1. Ime osobe s kojom se razgovara: _____

Uloga sagovornika u zajednici: _____

(Npr. poslovni čovjek, penzioner, student, učenik, volonter u zajednici)

Napomena: Ukoliko vaš sagovornik ne želi da mu se ime zabilježi, poštitite njegovu privatnost i samo navedite ulogu koju ta osoba ima u zajednici.

2. Objasnite sagovorniku koji problem razmatrate. Zatim postavite pitanja koja slijede i zabilježite odgovore koje dobijete.

a) Smatrate li da je taj problem značajan? Zašto? _____

b) Smatrate li da i ostali članovi zajednice taj problem ocjenjuju kao važan? Zašto? _____

c) Kakvu mjeru javne politike, ukoliko je ima, vlast sprovodi u ovom trenutku da bi riješila taj problem? _____

Ukoliko postoji mjera javne politike, odgovorite na sljedeća pitanja:

▪ Koje su prednosti ove mjere?

▪ Koji su nedostaci ove mjere?

▪ Na koji način se navedena mjera može poboljšati?

▪ Je li tu mjeru potrebno u potpunosti izmijeniti? Zašto?

▪ Postoji li u zajednici neslaganje u vezi sa ovom mjerom javne politike? Koja su to neslaganja?

d) Gdje je moguće dobiti više informacija o ovom problemu i o mišljenjima i stavovima koje ljudi o njemu imaju?

Obrazac za štampane izvore

Vaše ime: _____

Datum: _____

Problem: _____

Naziv publikacije: _____

Naslov teksta: _____

1. Kakav je stav zauzet u tekstu u odnosu na pomenuti problem?

2. Koji su argumenti ponuđeni u prilog ovog stava?

3. Prema izvoru, kakvu mjeru javne politike vlast sprovodi da bi riješila ovaj problem?

Ukoliko postoji mjera javne politike, odgovorite na sljedeća pitanja:

1. Koje su prednosti ove mjere?

2. Koji su nedostaci ove mjere?

3. Na koji način se ova mjera može poboljšati?

4. Je li tu mjeru potrebno u potpunosti izmijeniti? Zašto?

5. Postoji li u zajednici neslaganje u vezi sa ovom mjerom javne politike? Koja su to neslaganja?

Obrazac za praćenje radio i TV programa

Vaše ime: _____

Datum: _____

Problem: _____

Izvor informacija: radio ili TV vijesti, intervju, dokumentarni program, ili neki drugi program koji se odnosi na odabrani problem.

Razmotrite sljedeća pitanja dok gledate ili slušate program:

1. Smatra li se taj problem značajnim? Zašto? _____

2. Kakvu mjeru javne politike, ukoliko je ima, vlast sprovodi u cilju rješavanja tog problema?

▪ Koje su prednosti te mjere? _____

▪ Koji su nedostaci te mjere? _____

▪ Na koji način se navedena mjera može poboljšati? _____

▪ Je li tu mjeru potrebno u potpunosti izmijeniti? Zašto? _____

▪ Postoji li u zajednici neslaganje u vezi sa ovom mjerom javne politike? Koja su to neslaganja? _____

Obrazac za dokumentovanje informacija iz publikacija i dokumenata

Imena članova grupe _____

Datum: _____

Naziv biblioteke, ustanove, instiucije, elektronske mreže koju ste kontaktirali i posjetili _____

Problem koji istražujete _____

1. Izvor informacija _____

a) Naziv publikacije _____

b) Autor (ukoliko je naznačen) _____

c) Datum publikacije _____

2. Zabilježite informacije iz publikacije koje će vam pomoći da odgovorite na što veći broj pitanja koja slijede.

a) Koliko je ozbiljan problem u vašoj zajednici? _____

b) Koliko je problem prisutan u Crnoj Gori? _____

c) Zašto je ovo problem kojim vlast treba da se bavi? Treba li još neko da preuzme odgovornost za rješavanje ovog problema? Zašto?

d) Koja je od sljedećih tvrdnji, po vašem mišljenju, tačna?

▪ Nema zakona ili mjera javne politike koje se odnose na ovaj problem. Da _____ Ne _____

▪ Zakon koji se odnosi na ovaj problem nije odgovarajući. Da _____ Ne _____

▪ Zakon koji se odnosi na ovaj problem odgovara, ali se ne primjenjuje na odgovarajući način. Da _____ Ne _____

e) Koji su nivoi ili institucije vlasti odgovorni za rješavanje ovog problema? Što oni čine po pitanju ovog problema?

Obrazac za dokumentovanje informacija iz publikacija i dokumenata

(nastavak)

f) Postoje li u Crnoj Gori neslaganja u vezi sa ovom mjerom javne politike ili po pitanju realizacije ove mjere javne politike? Ako ih ima, koja su to neslaganja?

g) Ko su glavne osobe, grupe ili organizacije koje izražavaju svoja mišljenja o ovom problemu?

▪ Zašto su oni zainteresovani za ovaj problem?

▪ Kakvi su njihovi stavovi?

▪ Koje su prednosti i nedostaci njihovih stavova?

▪ Na koji način oni pokušavaju da utiču na vlast da prihvati njihov stav?

h) Kako moje kolege iz odjeljenja i ja možemo doći do više informacija o njihovim stavovima?

Obrazac za dokumentovanje informacija iz pisama i razgovora

Imena članova grupe: _____

Datum: _____

Problem koji se istražuje: _____

1. Izvor informacija (Navedite ime osobe koja vam daje informacije. Ukoliko je potrebno navedite i titulu/funkciju, kao i grupu ili organizaciju kojoj osoba pripada)

Ime _____

Titula i organizacija _____

Adresa _____

Telefon _____

2. Zamolite za informacije koje se odnose na problem. Nakon što ste se predstavili putem pisma ili telefonom, zatražite odgovore na sljedeća pitanja:

a) Koliko je problem ozbiljan u vašoj lokalnoj zajednici? _____

b) Koliko je taj problem prisutan u Crnoj Gori? _____

c) Zašto je ovo problem kojim vlast treba da se bavi? Treba li da još neko preuzme odgovornost za rješavanje ovog problema? Zašto? _____

d) Koja je od sljedećih tvrdnji, po vašem mišljenju, tačna?

- Nema zakona ili mjera javne politike koje se odnose na ovaj problem. Da _____ Ne _____
- Zakon koji se odnosi na ovaj problem nije odgovarajući. Da _____ Ne _____
- Zakon koji se odnosi na ovaj problem odgovara, ali se ne primjenjuje na odgovarajući način. Da _____ Ne _____

e) Koji su nivoi ili institucije vlasti odgovorni za rješavanje ovog problema? Što oni čine po pitanju ovog problema? _____

Obrazac za dokumentovanje informacija iz pisama i razgovora

(nastavak)

g) Koji su glavni pojedinci, grupe i organizacije koji imaju stavove o ovom problemu? _____

▪ Zašto su oni zainteresovani za ovaj problem? _____

▪ Koji je njihov stav? _____

▪ Koje su prednosti i nedostaci njihovog stava? _____

▪ Kako možemo dobiti informacije o njihovim stavovima? _____

▪ Kako oni pokušavaju da utiču na vlast u cilju prihvatanja njihovog rješenja za ovaj problem? _____

h) Ukoliko moje odjeljenje razradi mjeru javne politike za rješavanje ovog problema, kako možemo uticati na vlast da usvoji našu mjeru? _____

24.12. javna agencija
za neovlaštenu

Obrazac za provjeru ustavnosti

Ustav Crne Gore postavlja određena ograničenja na djelatnost organa vlasti, čime se štite prava građana.

Kad predložimo da vlast usvoji neku mjeru javne politike ili zakon radi rješavanja određenog problema, značajno je da od vlasti ne tražimo da uradi nešto što nije dopušteno Ustavom Crne Gore.

Ovaj podsjetnik sadrži neka od najvažnijih ustavnih ograničenja organa vlasti kojima se štite naša prava. Koristite ovaj podsjetnik kad budete razrađivali svoju mjeru javne politike. Utvrdite da mjera javne politike koju predlažete nije u suprotnosti sa ograničenjem vlasti.

Obrazac za provjeru

1. Vlasti nije dopušteno da se miješa u pravo ljudi na lična uvjerenja. Naša predložena mjera javne politike krši/ne krši ovo ograničenje vlasti. Objasnite zašto. _____

2. Vlasti nije dopušteno da nerazumno i nepravedno ograničavaju prava ljudi na javno izražavanje. Naša predložena mjera javne politike krši/ne krši ovo ograničenje vlasti. Objasnite zašto. _____

3. Vlasti nije dopušteno da nekoga liši života, slobode ili imovine, a da prethodno nije saslušan po zakonu pred sudom ili drugom ovlašćenom institucijom. Naša predložena mjera javne politike krši/ne krši ovo ograničenje vlasti. Objasnite zašto. _____

4. Vlasti nije dozvoljeno da bez odobrenja narušava privatnost građana u njihovim domovima. Naša predložena mjera javne politike krši/ne krši ovo ograničenje vlasti. Objasnite zašto _____

5. Vlasti nije dopušteno da usvaja zakone koji nerazumno i nepravedno diskriminišu ljude po osnovu starosti, pola, rase, nacionalne ili religijske pripadnosti. Naša predložena mjera javne politike krši/ne krši ovo ograničenje vlasti. Objasnite zašto. _____

Sažetak

Napišite sažetak u kome obrazlažete svoje uvjerenje da mjera javne politike koju ste predložili nije u suprotnosti sa Ustavom Crne Gore.

